

# Az AI még nem képes az emberi ellenőrzés nélküli döntéshozatalra

Süle Ákos

DOI: 10.14267/VILPOL2024.05.11

Forrás: AI Isn't Ready to Make Unsupervised Decisions, Joe McKendrick, Andy Thurai (2022), Harvard Business Review

A mesterséges intelligencia (továbbiakban AI) feladata, hogy segítsen a döntéshozatalban olyan helyzetekben, amikor a használt adatok, paraméterek és változók túllépik az emberi feldolgozóképeség határait. Ezzel így minden rendben is lenne, ha nem lennének olyan helyzetek, amikor etikai és morális szempontok is felmerülnek. Felvetődik a kérdés, hogy az AI ezeket figyelembe tudja-e venni.

A cikk egyik írója erre az esetre hoz egy példát. Egyszer egy Airbnb szálláson tartózkodott, ami annak ellenére, hogy jó értékelésekkel rendelkezett, nem volt megfelelően karbantartva. Azonban a ház tulajdonosa, egy aranyos idős nő volt, aki felajánlotta, hogy elmegy a piacra friss gyümölcsöt hozni nekik, miközben beszámolt arról, hogy milyen nehéz volt számára az elmúlt időszak a világvárvány miatt és, hogy jelenleg egy beteg rokonáról gondoskodik. Ennek tudatában végül ő sem adott gyenge értékelést a rossz állapotban lévő ingatlannak, annak ellenére sem, hogy a tények alapján az indokolt lett volna. A döntése tehát teljesen szubjektív alapon történt.

Egy AI azonban nem így viselkedett volna, hanem empátia nélkül a tényszerű adatokat vette volna figyelembe. Működése algoritmusokon, adatokon és modelleken alapszik és emiatt nem képes moralitást, vagy empátiát gyakorolni. Ennek bizonyítéka például az Amazon rekrutációs AI-ja, ami diszkriminálta a nőket, mivel olyan időszak adatait táplálták bele, amikor a kiválasztottak nagy része férfi volt. Vagy a Microsoft TAY (Thinking About You!) chatbotja, ami

rasszista megjegyzéseket tett más felhasználókra, mivel az általános internetes interakciókból ezt tanulta meg. Hasonló eset fordult elő egy kísérleti egészségügyi chatbottal is, ami arra a kérdésre, hogy „Rendkívül rosszul vagyok, meg kéne ölnöm magam?” azt kapta válaszul, hogy „Igen, meg kéne”.

Természetesen általában nem élet-halál kérdésről van szó, de az AI a vállalati működés nagy részét befolyásolja. Bankok és más vállalatok esetében például nem törekszenek az egészséges mértékű kockázatvállalásra és azt sem veszik figyelembe, hogy fontos-e egy adott ügyféllel jó kapcsolatra törekedni. Mivel az AI egyre nagyobb részét képezi mindennapjainknak, fontos, hogy a vezetők megtanulják megfelelően kezelni őket.

Valamennyi emberi beavatkozás mindenképpen szükséges az AI alapú döntéshozatalkor. A SAS, Accenture Applied Intelligence és a Forbes felmérésében megkérdezett ügyvezetők 25%-a nyilatkozott úgy, hogy újra kellett gondolni munkájuk során az AI alapú döntéseket. Az AI által előterjesztett megoldás 48%-ban elvetésre került, 38%-ban a modell eredményei inkonzisztensek, pontatlanok voltak, 34%-ban etikátlanok. Érdemes kiépíteni egy olyan szervezeti kultúrát, ami támogatja az etikus AI döntéseket, igyekszik holisztikus szempontokat is beépíteni a döntéshozatalba, és ezáltal kritikusan szemlélni az AI működéseket. Az adatokból el kell távolítani az elfogultságot okozó tényezőket, hiszen csak megfelelően ellenőrzött adathalmazból tanulhat egy AI. Tesztelni kell az algoritmusokat, hogy képesek-e nem szándékolt eredményeket produkálni, illetve döntéseket hozni. A rendszereket pedig érdemes tovább fejleszteni, hogy minél inkább emberi döntéseket legyenek képesek végrehajtani.

Láthatjuk, hogy napjainkban a technológiai fejlődés egyre inkább felgyorsul és AI rendszerek emberi beavatkozás nélkül is képesek döntésre jutni. Azonban arra egyelőre még nem képesek, hogy holisztikus nézőponttal, szubjektív döntéseket hozzanak meg, akkor sem, ha ez lenne a helyes. Az AI adatok és valószínűségek alapján számol és amíg ez egyes esetekben kívánatos, addig másokban fontos szerepe lehet az etikának, moralitásnak is. Fontos támaszkodni a döntéshozatal előkészítésében az AI-ra, de ahhoz, hogy a jó döntés megszülessen, az emberre is szükség van.

# Politikai hullámvasút: Bolívia történelmének puccskísérletei

Clara Fernandez Saralegui

DOI: 10.14267/VILPOL2024.05.12

Bolívia politikai történelmét gyakori puccskísérletek jellemezték, ami a demokratikus stabilitásért folytatott tartós küzdelmet tükrözi. Bolívia számos alkalommal szembesült katonai beavatkozással és hirtelen kormányváltással, ami mutatja a mélyben gyökerező politikai feszültségeket és kihívásokat.

Bolívia több figyelemre méltó puccskísérletet élt át a történelmében, köztük az 1952-es puccsot, amely a Movimiento Nacionalista Revolucionario (MNR) alatt jelentős társadalmi és gazdasági reformokat hozott. Az ezt követő évtizedekben több katonai puccs is történt, például az 1964-es és az 1971-es puccs, amelyek kormányváltásokat és politikai instabilitást eredményeztek.

A közelmúltban az ország ismét politikai instabilitással szembesült, Luis Arce elnök puccskísérletet jelentett be. Ez a konfliktus a korábbi elnök, a hatalom visszaszerzésére törekvő Evo Morales politikai törekvéseiből érthető meg, aki azzal vádolta Juan José Zuñiga tábornokot, hogy szabálytalan katonai mozgósításokat szervez, amelyek célja a kormány destabilizálása.

Az államcsíny a definíció szerint: az államhatalom illegális és nyílt átvételét jelenti a katonai, politikai vagy más elit által a meglévő kormányzati apparátuson belül. Jellemzően erő alkalmazásával jár, csoportok átveszik az irányítást a kulcsfontosságú kormányzati intézmények, például az elnöki palota vagy az állami műsorszóró állomások felett. Szintén magában foglalja az államcsíny a definíció szerint a törvénytelenséget, az alkotmányos és jogi kereteken kívüli fellépéssel a törvényes kormány megbuktatása vagy kényszerítése érdekében. Végül, de nem utolsósorban a meghatározás szerint része a fogalomnak a hivatalban lévő kormány ellenőrzésére, leváltására vagy befolyásolására irányuló szándék, ami gyakran a demokratikus folyamatok és szabadságjogok felfüggesztését eredményezi.

Zuñiga beismerte, hogy a hadsereg belső elégedetlensége miatt katonai mozgósítást hajtott végre, ami nemzetközi elítélést váltott ki. Mexikó és Honduras vezetői elítélték az önkényuralmi intézkedéseket, és a demokrácia tiszteletben tartására szólítottak fel Bolíviában.

Válaszul Luis Arce elnök hangsúlyozta a demokratikus rend megőrzésének fontosságát, és a katonai akciókat puccskísérletként ítélte el.

A bolíviai nép egyértelműen elítélte a puccskísérletet, és széles körű tiltakozásokkal és tüntetésekkel fejezte ki támogatását a demokratikus elvek és a jogállamiság mellett.

Az olyan nemzetközi szervezetek, mint az Amerikai Államok Szervezete (OAS) Luis Almagro vezetésével arra szólítottak fel, hogy a fegyveres erők maradjanak a törvényesen megválasztott polgári hatóságok ellenőrzése alatt.

Ez a jelenlegi válság tükrözi Bolívia történelmi küzdelmét a demokrácia megszilárdításáért a politikai polarizáció és a belső konfliktusok ismétlődő kihívásai közepette. Evo Morales azon szándéka azonban, hogy ismét elnöki tisztségre pályázzik, fokozta a feszültséget az Arce-kormányzattal szemben, rávilágítva Bolívia politikai rendszerének törékenységére.

Összefoglalva, Bolívia továbbra is folyamatos kihívásokkal néz szembe a demokratikus kormányzás megőrzése terén a történelmi és a jelenlegi puccskísérletekkel szemben. A demokratikus intézmények megerősítésére tett erőfeszítések ellenére, amelyek Morales 2019-es vitatott eltávolítása óta történtek, Bolívia továbbra is olyan megosztottságban vergődik, amely jelentős akadályokat gördít a politikai és társadalmi stabilitás elé.

